

Huoltovarmuus ja puolustuskyky vihertyvässä maailmassa

Maarit Timonen, MMM, lehtori, Tulevaisuuden biotalous, Lapin ammattikorkeakoulu

Asiasanat: huoltovarmuus, puolustuskyky, puolustusvoimat, turvallisuus; kestävä kehitys

[Huoltovarmuus](#) tarkoittaa varautumista mahdollisiin kriiseihin ja häiriötilanteisiin sekä jatkuvuudenhallintaa turvaamalla elintärkeät toiminnot, jotta yhteiskunta ja elinkeinoelämä toimivat ja ihmiset voivat turvallisesti elää arkeaan.

Suomalainen huoltovarmuus ainutlaatuinen maailmassa

Huoltovarmuutta on meillä Suomessa kehitetty koko 1900-luku läpi kahden maailman sodan aina 1993 perustettuun julkishallinnolliseen laitokseen nimeltään [Huoltovarmuuskeskus](#). Tänä päivänä koronan kurittamassa maailmassa Suomi on jälleen kerran saanut olla mallina muulle maailmalle pitkänlinjan varautumisessa maata ja maailmaa mullistavissa kriiseissä. Kaikki ei ole toki sujunut meilläkään kitkatta ja ilman oppirahoja, mutta Suomi on selvinnyt monesta kriisistä vähintään tyydyttävästi huoltovarmuutensa avulla toisiin maailman valtioihin verrattuna. Olipa sitten vertailupohjana isot maailmanmahdit kuten USA ja Venäjä tai samaa kokoluokkaa oleva [Ruotsi](#), joilla ei ole vastaavaa järjestelmää olemassa lainkaan tai se on ajettu alas pitkään jatkuneen rauhallisen vaiheen aikana. Todennäköisesti useissa Euroopan maissa ja EU:ssa aletaan harkita vakavasti Suomen mallin mukaista valtion ohjaamaa keskitettyä huoltovarmuustoimintaa akuutin koronatilanteen hellitettyä.

Huoltovarmuuskeskus huolehtii niin materiaalisista kuin immateriaalisista varannoista erilaisissa kriisitilanteissa. Toiminta kattaa elintarvike- ja energiahuollon ja siihen liittyvän logistiikan, teollisuuden ja finanssialan ja siihen vahvasti linkittyvän tietoyhteiskunnan tarpeet sekä terveydenhuollon varmuusvarastot, jotka realisoituivat nyt koronan aikana kaikkialla maailmassa samaan aikaan. Esimerkkinä tästä kohua herättänyt [maskijupakka](#) Suomessa pandemian alettua ja nyt meneillään oleva koronarokotekiista [EU:n yhteishankinnan](#) ja eri lääketoimittajien kanssa toimituksista.

Puolustusvoimat puolustuskykymme takaajana

Uskottava oma [puolustuskyky](#) mahdollista vihollista vastaan – tulipa se sitten mistä tahansa suunnasta ja minkälaisella kalustolla tahansa- on pienen maan ainoa valttikortti riippumatta tarjolla olevista liittoumista ja keskinäisistä sopimuksista. Tämän ovat osoittaneet niin Suomen historian tapahtumat kuin maailmanpoliittiset selkkaukset viime vuosilta, tunnetuimpana näistä [Krim](#).

Maamme huoltovarmuutta merkittävästi kuormittava toimija on Suomen puolustusvoimat, jonka tehokas toiminta ja kriisitoimintakyvyn ylläpito sitoisi kansakuntamme kriisivarannoista merkittävän osan, mikäli sellaiseen kriisitilanteeseen joutuisimme. Maatamme turvaava reserviarmeija tarvitsee vanhan sanonnan ”armeija marssii vatsallaan” mukaan muonitusta joka päivä kriisitilanteen poikkeusoloista ja niukkuudesta huolimatta. Moottoroitu kalustokaan ei liiku ilmassa, maalla eikä merellä ilman polttoainetta.

Lisäksi varuskuntien ylläpito sitoo koko ajan energiaa ja valtion pääomia vanhaan ja edelleen vanhentuvaan kiinteistövarallisuuteen, jossa nykyaikaiset energia- ja resurssitehokkuusvaatimukset eivät todellakaan täyty vanhentuneen tekniikan, lisääntyvän peruskorjaustarpeen ja jopa toisenlaisen käyttötarpeen takia kuin mihin vanhat kasarmit ovat aikanaan rakennettu. Lämmitysenergian omavaraisuusasteen ja huoltovarmuuden nostamiseksi niin puolustusvoimien rakennuskannassa kuin koko Suomen tasolla on rajallinen määrä uusiutuvan energian vaihtoehtoja: toinen on kotimainen metsähake, jonka riittävydestä ollaan huolissaan jo nyt kaikkien biotuotetehdassuunnitelmien toteutuessa ja metsien suojelupaineen kasvaessa ja toinen kotimainen turve, jonka käyttö meillä on juuri viime vuoden puolella poliittisella päätöksellä ajettu alas vedoten sen hitaasi uusiutuvaan luonteeseen. Lopputuloksena tästä yhtälöstä on se, että meillä joko lisätään kotimaassa ydin-, tuuli-, aurinko- ja vesivoimaa tai tuodaan ulkomailta uusiutuvaa ja uusiutumaton energiaa, josta emme voi tietää, millä lailla ja minkälaisissa olosuhteissa se on tuotettu. Meille ei myöskään jää paikallistalouteen työpaikkoja ja verotuloja kuten kotimaisesta tuotannosta. Samalla on vastuullisuus, kotimaisuus ja lähituotanto itseisarvoina hylätty tältä osin ja korvattu ne vihertyvällä ilmastoagendalla.

Vihertykö puolustuskyky?

Uusia näkökulmia puolustushallinnon toimintaan luo Suomen valtion vihertyvä ilmastoystävällinen politiikka, jossa uusiutuvalla energialla pitäisi korvata fossiiliset polttoaineet, joita mm. käytetään paljon vielä vanhojen kiinteistöjen lämmityksessä ja puolustusvoimien kaluston käyttövoimana. Runsaan olemassa olevan kaluston pitäisi toimia vihreällä sähköllä, jota ei ole saatavilla vielä edes yksittäisille kuluttajille riittävästi olemattoman infran takia ja jonka hyödyntäminen kriisiaikana olisi enemmän kuin riskialtista ja tehotonta meidän olosuhteissamme. Yleensä tiukimmat testit kalustolle tehdään ääriolosuhteissa -30 pakkasta tai +30 hellettä, ja nimenomaan sähköakkujen latauksien kestot noissa oloissa eivät ole riittävät kriisinhallinnan näkökulmasta. Myöskin sähköntuotanto itsessään yhdessä tietoteknisten järjestelmien ohella on kriisinajan heikoimpia lenkkejä, jos mietitään mihin nimenomaan vihollinen haluaisi iskeä saadakseen meidän yhteiskuntamme polvilleen.

Puolustusvoimien kalustosta on vielä suurin osa polttomoottorikäyttöistä raskasta ja vanhaa, mutta erittäin toimintavarmaa kalustoa, jossa biodieselit tai sähkölataukseen perustuva käyttövoima on täysin toimimatonta. Jos tämä kalusto haluttaisiin edes osin hiilineutraaliksi, se vaatisi todella ison investoinnin jo nyt velkaantuneelta Suomen valtiolta. Vihertymään on kuitenkin alettu pienin askelin lisäämällä ureaa polttomoottorien päästöjen vähentämiseksi uusittaessa kalustoa normaalin kiertoajan kuluessa. [Sekä huoltovarmuuskeskus että Puolustusvoimat ovat esittäneet vastalauseensa hallituksen sähköistämissuunnitelmille](#) edellä esitettyjen syiden vuoksi.

Kaikessa niin huoltovarmuuskeskuksen kuin puolustusvoimien toiminnassa lajittelun ja kierrätyksen pitäisi tehostua huippuunsa raaka-aineiden talteen oton ja uudelleen käytön nimissä eli ns. resurssitehokkaasti. Esimerkiksi puolustusvoimien [ruokajätteen määrä pitäisi minimoida](#) tulevina vuosina ja mahdollinen syntyvä [jäte hyödyntää biokaasutuotannossa](#) kiinteistöjen lämmityksessä ja mahdollisen tulevaisuuden kaluston käyttövoimana. Samalla huoltovarmuus paranisi tältä osin kestäväällä tavalla. Tähän toimintaan on jo ryhtynyt Puolustusvoimillekin ruokapalveluja tuottava Leijona Catering. Se on myöskin jo ottanut käyttöönsä päästökompensaatiot toimintansa saamiseksi hiilineutraaliksi. Hiilineutraaliudesta voidaan olla montaa mieltä suomalaisen huoltovarmuuden ja puolustuskyvyn näkökulmasta, jos yritys sijoittaa intialaiseen tuulivoimaan saavuttaakseen laskennallisen ilmastotavoitteen.

[Hankintojen kotimaisuusaste](#) on myös nostettu uudelleen tarkasteluun viitaten huoltovarmuuteen, mutta myös hankintojen vastuullisuuteen. Onhan puolustusvoimat yksi isoimmista Suomen valtion ylläpitämistä laitoksista, ja sen käyttämät polttoaine-, energia- ja elintarvikemäärät vuosittain merkittäviä sekä valtion että varuskuntapaikkakuntien taloudelle.

Huoltovarmuus ja puolustuskyky ovat siis mahdollisia toteuttaa vihreällä kestäväällä ajattelumallilla -ainakin osittain-, mutta se vaatii vielä vuosia pitkäjänteistä työtä löytää parhaat kriisitilanteissakin toimivat ratkaisut, paljon uusinvestointeja ja rahaa niin kalustoon, toimintaa ohjaaviin tietojärjestelmiin kuin kiinteistöihin sekä täysin uudenlaisen ajattelumallin suorittavassa portaassa laitosten sisällä. Tämä sama haaste on muillakin toimijoilla niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla tässä vihertyvässä ajassa.